

➤ DR. BODZÁSI BALÁZS

➤ BUDAPESTI CORVINUS EGYETEM, GAZDASÁGI JOGI TANSZÉK, EGYETEMI TANÁRSÉGÉD, KÚRIA, BÍRÓSÁGI TITKÁR

A gazdasági társaságok tagjainak felelőssége az új Ptk. alapján

1. Felelősségi szabályok az új Ptk.-ban

1. 1. Az egységes felelősségi rendszer megszűnése

A polgári jogi felelősség elsődlegesen kártérítési felelősséget jelent. Az új Ptk. egyik legjelentősebb újítása a kártérítési felelősségi szabályok átalakítása.

Hatályos jogunk a Ptk. 318.§-ában foglalt utaló szabály segítségével egységesen szabályozza a szerződésszegéssel és a szerződésen kívül okozott károkért való felelősséget. Bár ez a megoldás számos előnnyel jár, az új Ptk. mégis szakít ezzel az egységes rendszerrel. Ennek részeként egyrészt eltérő alapra helyezi a kimentést a szerződésszegési és a szerződésen kívüli kártérítési felelősség esetében, másrészt pedig különböző szabályokat állapít meg a megtérítendő kár feltételeinél.

Ennek a koncepcionális változásnak az az oka, hogy a kártérítési felelősségnek eltérőek a gyökerei a kontraktuális és a deliktuális felelősség esetében. Az eltérő kiinduló helyzetből adódik, hogy a károkozó magatartás más természetű a két területen. A döntő különbség az, hogy a kontraktuális felelősséget egy önként, tudatosan, átgondoltan vállalt szerződéses kötelezettségvállalás megszegése alapozza meg. Ez a feltétel a deliktuális felelősség esetében hiányzik.¹

A szerződésszegéssel és a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség eltérő alapokra helyezése a társasági jogban is döntő változást jelent.

1. 2. A szerződésszegésért való felelősség új szabályai

A szerződésszegéssel okozott károkért való felelősségről az új Ptk. 6:142.§-a szól. Ez a szakasz kimondja, hogy aki a szerződés

megszegésével a másik félnek kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje, vagy a kárt elhárítsa. Ezt egészíti ki a 6:143.§, amely a kártérítés mértékéről rendelkezik. Eszerint kártérítés címén meg kell téríteni a szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt. A szerződésszegés következményeként a jogosult vagyonában keletkezett egyéb károkat és az elmaradt vagyoni előnyt olyan mértékben kell megtéríteni, amilyen mértékben a jogosult bizonyítja, hogy a kár – mint a szerződésszegés lehetséges következménye – a szerződés megkötésének időpontjában előre látható volt. Szándékos szerződésszegés esetén azonban a jogosult teljes kárát meg kell téríteni.

Az új Ptk. tehát a szerződésszegési kártérítési felelősség szabályozásánál egyrészt megszigorítja a szerződésszegő fél kimentését, másrészt korlátozza a megtérítendő következménykárok – ideértve az elmaradt haszon – mértékét. Az új szabályozás elszakítja a kontraktuális felelősség szabályait a deliktuális felelősség körében változatlanul fenntartott felróhatósági (vétességi) elvtől. Emellett pedig az úgynevezett tapadó károkon túlmenően a szerződésszegéskor előre látható károokra korlátozza a kártérítés mértékét.

Ez a két változás szorosan összefügg egymással. A megszigorított, objektív alapú kimentés és a kártérítés nagyságának korlátozása a miniszteri indokolás szerint egészséges egyensúlyi helyzetet teremt a vagyoni forgalomban a szerződő felek közötti kockázatmegosztás terén.²

1 Általános indokolás a Polgári Törvénykönyvről szóló T/7971. számú törvényjavaslathoz (a továbbiakban: Indokolás), 586.

2 Indokolás, 586.

Ennek hátterében az a nézet áll, miszerint valamely tevékenység üzletszerű folytatása szükségszerű kockázatvállalást jelent, és az esetleges konfliktus feloldása nem a magatartás utólagos értékelésével, hanem a tevékenységgel együtt járó kockázat telepítése útján célszerű. A magánjogi szerződéseknél tehát a szerződésszegés kárkövetkezményeinek a telepítése elsősorban kockázatosztást és nem valamely egyéni hiba szankcionálását kell, hogy jelentse. Ezzel áll összefüggésben az is, hogy az új Ptk. a károkozó kimentési lehetőségét megszigorítja, amely még a nem üzleti szerződési viszonyokra is irányadó.³

Az új szabályok szerint a nem szerződésszerű teljesítés szankcionálása nem lehet a szerződésszegő fél magatartásának, igyekezetének a függvénye. A másik szerződő fél a kárának megtérítésére tarthat igényt akkor is, ha a szerződésszegő úgy járt el, ahogy az adott helyzetben általában elvárható.

Mindez nem jelenti azonban azt, hogy a szerződésszegés esetében abszolúttá válik a kártérítési felelősség. Az új Ptk. nemzetközi példák – mindenekelőtt a Bécsi Vételi Egyezmény – alapulvételével fogalmazza meg a kimentési klauzulát, amelyben három feltétel együttes (*konjunktív*) meglétét kívánja meg. A bizonyítási terhet emellett az új kódex mindhárom kimentési feltétel tekintetében a szerződésszegő félre helyezi. Ennek megfelelően a szerződésszegő fél akkor mentesül a kártérítési felelősség alól, ha bizonyítja, hogy

- a) a károkozó körülmény az ellenőrzési körén kívül merült fel;
- b) a saját ellenőrzési körén kívül felmerülő körülmény a szerződéskötéskor objektíve nem volt előrelátható; és
- c) nem volt elvárható, hogy a fél a szerződésszerű teljesítést akadályozó körülményt elkerülje, vagy annak kárkövetkezményeit elhárítsa.

Amíg az akadály előreláthatóságát a szerződéskötés időpontjában kell vizsgálni, addig a harmadik feltétel a szerződésszegés időpontjában vizsgálandó.

1. 3. Felelősség és helytállási kötelezettség megkülönböztetése

A polgári jogi felelősségi rendszer megváltozásának másik – bár nem ennyire látványos – következménye a határozottabb különbségtétel felelősség és helytállási kötelezettség kö-

zött. Ez a megkülönböztetés kimutatható a hatályos Ptk.-ban, illetve a gazdasági társaságokról szóló 2006. évi IV. törvényben (Gt.) is. Ez erősödik fel az új kódexben, anélkül azonban, hogy a jogalkotó meghatározta volna a két fogalom közötti különbséget.

A felelősség és a helytállási kötelezettség hangsúlyosabb elválasztása egymástól a társasági jogban is megfigyelhető. *Sárközy Tamás* ezzel kapcsolatban azonban azt emeli ki, hogy bár ez egy helyes törekvés, de ellentétben áll a társasági jogi tradíciókkal. Épp e tradíciók miatt – mutat rá *Sárközy* – nem is sikerült mindenütt az új kódexnek ezt a koncepciót következetesen érvényesítenie.⁴ Ez azzal függ össze, hogy a hétköznapi nyelvben, de a jogi szaknyelvben is, számos esetben megsokszorozta a felelősség kifejezés használata a helytállási kötelezettséggel szemben. Így például a bizományos ügynevezett *del-credere* felelősségét annak ellenére a továbbiakban is minden valószínűség szerint felelősségnek fogják hívni, hogy az új Ptk. szerint ez már helytállási kötelezettség.⁵

A felelősség és a helytállási kötelezettség megkülönböztetésével a magyar jogirodalomban korábban *Asztalos László* foglalkozott. Ő mutatott rá arra, hogy ez a megkülönböztetés a német jogász dogmatikán alapuló magánjogból öröklődött. A német magánjogban ugyanis mást értenek *Haftung* és *Verantwortlichkeit* alatt. A két kifejezés elhatárolása során *Asztalos* abból indult ki, hogy a felelősség jogkövetkezményeként realizálódó szankció nem mindig felelősségi. Számos esetben ugyanis a beálló lehetséges jogkövetkezmény nem felelősségi feltételű, az ugyanis lehet objektív is. Erre azonban a magyar nyelvben nincs külön elnevezés, legfeljebb az, hogy objektív szankció (helytállás, megtérítés). Ehhez képest a szigorú értelemben vett felelősségi szankció szubjektív feltételű (kártérítés, kötbér).⁶

1. 4. A felelősség különböző szintjei a társasági jogban

A társasági jogon belül a felelősségi-helytállási kötelezettségi kérdések alapvetően három szinten jelentkeznek: a tagokhoz,

4 *Sárközy Tamás*: Fordulat a magyar kártérítési jogban. *Magyar Jog*, 2013/9. sz. 535.

5 6:282.§ (2) bekezdése. Ezzel kapcsolatban ld.: Indokolás, 623.

6 *Asztalos László*: Szankció és felelősség a polgári jogban. In: *Asztalos László – Gönczöl Katalin* (szerk.): *Felelősség és szankció a jogban*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980. 294.

3 Indokolás, 587.

➤ A gazdasági társaságok tagjainak felelőssége az új Ptk. alapján

a vezető tisztségviselőkhöz és a felügyelőbizottsági tagokhoz kapcsolódóan.

A tagok felelőssége kapcsán elsősorban a korlátolt felelősséget kell kiemelni. Közgazdasági kutatások igazolják, hogy a korlátolt vagyoni felelősség elvének az elismerése a társasági jogban – a tőkeegyesítő társaságokhoz kapcsolódóan – már a középkor végétől jelentős lendületet adott a vállalkozási kedvnek és a gazdasági fejlődésnek.⁷ Erre először Angliában került sor az ipari forradalom időszakában, szorosan kapcsolódva a magántulajdon sérthetlenségének a deklarálásához. Később ez az elv a kontinentális európai országok társasági jogi szabályozásában is központi jelentőségre tett szert.⁸ Kizárólagosság azonban sosem válhatott, hiszen az számos visszaélésre adott volna lehetőséget.

Épp emiatt a magyar társasági jog is kivételeket enged a korlátolt tagi felelősség elve alól. Ezek közül a leglényegesebbek a korlátlan, mögöttes tagi felelősség mellett működő társaságok köre (személyegyesítő társaságok), de ide tartoznak azok az esetkörök is, amikor jogszabály áttöri a korlátolt felelősség elvét (*felelősség-átviteli esetkörök*). Ez utóbbiak az egyébként korlátozottan felelős tag korlátlan és mögöttes helytállási kötelezettségét rögzítik.

A tag korlátozott vagy korlátlan felelőssége a társaság hitelezőinek irányában jelenik meg. Ettől azonban el kell különíteni azt az esetkört, amikor a tagot a társasággal szemben terheli felelősség, illetve amikor a tag kifelé, harmadik személyek – de nem feltétlenül a hitelezők – irányában felel.

A belső és a külső felelősség közötti különbségtétel megjelenik a felelősségi szabályok következő szintjén, vagyis a vezető tisztségviselő felelőssége kapcsán is. Itt is el kell határolni egymástól a társaság irányában fennálló (belső), illetve a harma-

dik személyek felé fennálló (külső) felelősséget. Ez utóbbinak egy speciális esete a hitelezők felé fennálló felelősség. Ezen esetkörök egy része szintén nem felelősségi, hanem helytállási kötelezettséget kimondó szabály.

A társasági jogi felelősség harmadik szintje végül a felügyelőbizottsági tagok felelőssége. Ez a társasággal szembeni felelősséget jelent, vagyis kontraktuális alapú. Az azonos alapok ellenére azonban mégis más, mint a vezető tisztségviselő felelőssége. Ez azzal magyarázható, hogy a felügyelőbizottsági tagok feladatköre, tevékenysége lényegesen eltér a vezető tisztségviselőkéétől.

Az alábbiakban az új Ptk.-nak a társasági tagok felelősségére, illetve helytállási kötelezettségére vonatkozó szabályait mutatjuk be.

2. A tagok felelőssége a társaság irányában

2.1. A társasággal szembeni tagi felelősség főbb esetei és jellemzői

A tagokat a társaság irányában terhelő felelősség fő jellemvonása, hogy független a tag (részvényes) társaságon belüli tulajdoni részesedésétől, befolyásától, szavazati arányától, és alapvetően valamennyi társasági formában ugyanúgy jelentkezik.

Ennek a felelősségének főbb esetei a következők:

- a tagot a vagyoni hozzájárulási kötelezettség teljesítéséért terhelő felelősség = 3:98.§ (2) bekezdés;
- az értéken felüli apportálásért való felelősség = 3:99.§ (2) bekezdés;
- a társasági határozatokkal okozott károkért való felelősség;
- a pótbefizetési kötelezettség teljesítését elmulasztó Kft. tag felelőssége = 3:183.§ (4) bekezdés;
- ideiglenes részvény átruházása esetén fennálló felelősség a vagyoni hozzájárulás szolgáltatásáért (*készfizető kezesként történő helytállási kötelezettség*) = 3:244.§ (2) bekezdés.

Ezek a felelősségi esetkörök kontraktuális jellegűek, hiszen a tag szerződéses jogviszonyban áll a társasággal. Mindebből az is következik, hogy ezeknek a felelősségi tényállásoknak a

7 Hellgardt, Alexander: Law and Development: Vom Einfluss des Zivilrechts auf die wirtschaftliche Entwicklung. In: Realitäten des Zivilrechts – Grezen des Zivilrechts. Jahrbuch Junger Zivilrechtswissenschaftler 2011, Richard Boorberg Verlag, Stuttgart, 2012, 104–105.

8 A korlátolt vagyoni felelősség másik fontos esetköre a magánjogban a zálogkötelezett helytállási kötelezettsége, amely a zálogul leköötött vagyontárgyra korlátozódik.

háttérszabályait az új Ptk. 6:142. és 143.§-ai jelentik. Ez elsősorban azt jelenti, hogy a társaságnak kárt okozó tag kizárólag a 6:142.§-ban foglalt feltételek bizonyítása esetén mentesülhet a kártérítési felelősség alól.

A fenti felelősségi tényállások közül kivételt képez az ideiglenes részvény átruházása esetén a vagyoni hozzájárulás teljesítéséért fennálló felelősség, mert ez valójában nem felelősségi esetkör. Az ideiglenes részvényt átruházó részvényes a részvénytársasággal szemben átvenni vállalt vagy jegyzett részvényekre teljesítendő vagyoni hozzájárulásból eredő tartozásáért készfizető kezesként tartozik helytállni. A 3:244.§ (2) bekezdése ugyan a „készfizető kezesként felel” fordulatot használja, ez azonban pontatlan, a kezes esetében ugyanis nem felelőségről, hanem helytállási kötelezettségről van szó.

2. 2. Felelősség a vagyoni hozzájárulási kötelezettség teljesítéséért

Az új Ptk. a jogi személyek általános szabályai körében rendelkezik a vagyoni hozzájárulási kötelezettségről. A 3:9.§ (1) bekezdése szerint a jogi személy alapítója vagy tagja a jogi személy alapításakor vagy a tagsági jogok keletkezésének más eseteiben köteles a jogi személy részére vagyoni hozzájárulást teljesíteni. A jogi személy részére teljesített vagyoni hozzájárulást vagy annak ellenértékét nem lehet visszakövetelni.

A vagyoni hozzájárulási kötelezettség elmulasztásának következményeit ugyanakkor már a gazdasági társaságok közös szabályai között található 3:98.§ szabályozza. Ezek közül a leglényegesebben – összhangban a hatályos Gt. szabályaival – az, hogy az ügyvezetés által felszólított tag tagsági jogviszonya – a 30 napos határidő eredménytelen elteltével, a határidő lejáratát követő nappal – megszűnik. Emellett azonban a volt tag a vagyoni hozzájárulás teljesítésének elmulasztásával a gazdasági társaságnak okozott kárért – a szerződésszegéssel okozott kárért való felelősség szabályai szerint – felel.⁹

Erre az esetre tehát a 6:142.§-át kell alkalmazni, amely a kimentési feltételekre nézve is irányadó. A volt tag ennek alapján csak akkor mentesül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy a

szerződésszegést ellenőrzési körén kívül eső, a szerződéskötés időpontjában előre nem látható körülmény okozta, és nem volt elvárható, hogy a körülményt elkerülje vagy a kárt elhárítsa. A 6:143.§ (1) bekezdése értelmében azonban kártérítés címén csak a szolgáltatás tárgyában keletkezett kárt kell a volt tagnak megtérítenie.

A kár mértékét ugyanakkor az is befolyásolhatja, hogy a vagyoni hozzájárulás elmulasztása következtében megghiúsult-e a társaság cégbíróság általi nyilvántartásba vétele. Erre kft. és rt. esetében kerülhet sor, feltéve, hogy az érintett tag vagyoni hozzájárulása nélkül nem volt meg a bejegyzéshez szükséges kötelező tőkeminimum. Ugyanez irányadó tőkeemelés esetén is. Amennyiben ilyen esetben a társaság, illetve a tőkeemelés bejegyzése elmarad, a vagyoni hozzájárulását nem teljesítő fél a szerződésszegéséért való felelősség szabályai szerint köteles helytállni a létre nem jött társaság tagjaival szemben, tőkeemelés esetén pedig a tőkeemelésben résztvevőkkel és a társasággal szemben.¹⁰

Ettől eltér az a helyzet, amikor a tag a társaság, illetve a tőkeemelés bejegyzését követően nem tesz eleget vagyoni hozzájárulási kötelezettségének. A volt tag kártérítési felelőssége azonban a társasággal szemben ebben az esetben is fennáll. Kft. esetén a 3:183.§ (4) bekezdése kimondja, hogy a pótbefizetés késedelmes teljesítése vagy teljesítésének elmulasztása esetén a tag vagyoni hozzájárulásának nemteljesítésére vonatkozó szabályokat kell megfelelően alkalmazni. Ez a pótbefizetést elmulasztó kft. tag kártérítési felelősségére nézve is irányadó.

Kérdés, hogy ha a tag az ügyvezetés felszólítása alapján, az abban kitűzött 30 napon belül teljesíti vagyoni hozzájárulási (pótbefizetési) kötelezettségét, akkor is fennáll-e a késedelmes teljesítésből származó kárért a felelőssége. Megítélésünk szerint annak ellenére, hogy a 3:98.§ (2) bekezdése a kártérítési felelősséget a tagsági jogviszonyát elvesztő volt taghoz kapcsolja, ez a felelősség az általános szerződésszegési szabályok alapján akkor is fennáll, ha a tag 30 napon belül teljesíti a vagyoni hozzájárulási kötelezettségét, és ezáltal tagsági jogviszonya nem szűnik meg.

⁹ Vezekényi Ursula: A gazdasági társaság tagjainak, vezető tisztségviselőinek felelőssége. Saldo Zrt., Budapest, 2013, 8.

¹⁰ Vezekényi: i.m. 8.

↘ A gazdasági társaságok tagjainak felelőssége az új Ptk. alapján

2. 3. Az értéken felüli apportálásért való felelősség

Az apport értékelésével kapcsolatban a többi gazdasági társasághoz képest speciális rendelkezések irányadóak a részvénytársaságra. Rt.-nél ugyanis az új Ptk. 3:251.§-a – a Gt. 209.§-ához hasonlóan – kötelezően előírja, hogy nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás szolgáltatása esetén az alapszabályhoz mellékelni kell könyvvizsgáló, vagy az adott vagyontárgy értékeléséhez szükséges szakértelemmel rendelkező szakértő jelentését, amely tartalmazza a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulás értékelését.

Kérdés, hogy ez az értékelés hogyan hat ki az apport alapszabályban megállapítható értékére? Ehhez kapcsolódóan felmerül az a további kérdés is, hogy az új Ptk. 3:251.§-ában előírt speciális kötelezettség mentesíti-e a részvényest a 3:99.§ (2) bekezdésében meghatározott felelősség alól.

Bár az új Ptk. miniszteri indokolása az első kérdést nem érinti, megalapozottnak tekinthető az a jogirodalmi álláspont, amely szerint az alapszabályban nem lehet a könyvvizsgálói vagy szakértői jelentésben megállapított értéknél magasabb értéken meghatározni a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulások értékét. Az ezzel ellentétes értelmezés ugyanis a névérték alatti kibocsátás tilalmába is ütközne.¹¹

Amennyiben azonban a részvényesek az alapszabályban az apport értékét a könyvvizsgálói vagy szakértői jelentésben foglalt értéknél magasabb értéken fogadják el, akkor az megalapozza az apportáló részvényesnek, valamint a felülértékelésről tudomással bíró többi részvényesnek az ebből származó károkért való felelősségét. Ez azt jelenti, hogy ilyen esetben a 3:251.§ mellett alkalmazásra kerül a 3:99.§ (2) bekezdése is, amely szerint azok a tagok, akik valamely tag nem pénzbeli vagyoni hozzájárulását tudomásuk ellenére a szolgáltatáskori értéket meghaladó értékkel fogadták el, az ebből eredő károkért a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulást teljesítővel egyetemlegesen felelnek a társasággal szemben a szerződésszegéssel okozott károkért való felelősség szabályai szerint.

Mindemellett azonban részvényes esetén is alkalmazásra kerül a 3:10.§ (3) bekezdésében foglalt szabály is. Eszerint, ha a nem

pénzbeli vagyoni hozzájárulás átruházásakor fennálló értéke nem éri el a létesítő okiratban megjelölt értéket, a különbözet megfizetését a jogi személy az átruházástól számított 5 éven belül követelheti a nem pénzbeli vagyoni hozzájárulást szolgáltató személytől. Ez azonban nem felelősségi szabály, hanem az apportáló tag objektív helytállási kötelezettségét mondja ki, amely alól a tag nem tudja kimenteni magát.

3. A tag felelőssége a hitelezők irányában

A tagnak a hitelezők irányában fennálló felelőssége – társasági formától függően – korlátolt vagy korlátlan. A korlátolt vagyoni felelősség közgazdasági jelentőségére a fentiekben már kitértünk. A korlátlan tagi felelősségnél az bír jelentőséggel, hogy ez egyúttal mögöttes jellegű (szubszidiárius), és ha több tagot érint, akkor egyetemleges is.

Az alábbiakban a korlátolt felelősséghez kapcsolódóan az új Ptk.-nak azokat a rendelkezéseit mutatjuk be, amelyek áttörik a korlátolt tagi felelősség elvét (*felelősség-átviteli esetek*). A korlátlan felelősséget érintően pedig a mögöttes jelleg néhány fő jellemvonását mutatjuk be. Végül ki kell térni egy új rendelkezésre is, amely a jogi személyek közös szabályai között nyert elhelyezést, és amely a vagyoni hozzájárulás nélkül létrejövő jogi személy alapítójának, illetve tagjának korlátlan helytállási kötelezettségét mondja ki.

3. 1. A korlátolt tagi felelősség áttörésének esetei az új Ptk.-ban

Az új kódex alapvetően a hatályos Gt.-vel azonos módon és tartalommal szabályozza a felelősség-átviteli eseteket. Bár ezek az esetek különböző tényállásokhoz kapcsolódnak, közös sajátosságuk, hogy a korlátlanul váló tagi felelősség egyben mögöttes jellegű is. Ez azt jelenti, hogy ezekben az esetekben a korlátlanul felelőssé váló tag felelőssége/helytállási kötelezettsége csak a társaság vagyona által nem fedezett tartozásokra terjed ki.

Egy további közös vonása ezeknek a felelősség áttörési eseteknek, hogy valamennyinél feltétel a gazdasági társaság jogutód nélküli megszűnése. Volt ugyan arra irányuló törekvés, hogy a gazdasági társaság elkülönült felelősségének áttörésére

¹¹ Kisfaludi András: Társasági jog. Complex Kiadó, Budapest, 2007, 540.

jogilag létező, működő társaságok esetében is sor kerüljön,¹² ezt azonban sem a bírói gyakorlat, sem pedig az új Ptk. nem vette át.

3.1.1. CSALÁRD VÁLLALAT KIÜRÍTÉS

A felelősség-átviteli esetkörök közül az új Ptk. 3:2.§ (2) bekezdése az úgynevezett csalárd vállalat kiürítés tényállását szabályozza. Eszerint, ha a jogi személy tagja vagy alapítója korlátozott felelősségével visszaélt, és emiatt a jogi személy jogutód nélküli megszűnésekor kielégítetlen hitelezői követelések maradtak fenn, e tartozásokért a tag vagy az alapító korlátlanul köteles helytállni.

Ez a társasági jogból eredő szabály (Gt. 50.§) arra az esetre mondja ki a tag vagy az alapító korlátlan és mögöttes felelősségét, ha a jogi személlyel szemben a nyilvántartásból való törléssel záruló fizetéseképtelenségi eljárást (jellemzően felszámolást vagy kényszertörlési eljárást) folytattak le, és azt követően kielégítetlen hitelezői követelések maradtak. Amíg a megszüntetésre irányuló eljárás folyamatban van, addig a tag korlátlan felelősségének megállapítására a 3:2.§ (2) bekezdése alapján nem kerülhet sor.

A tag felelősségét kiváltó magatartás a visszaélés. A visszaélést többféle magatartás is megvalósíthatja, a leggyakoribb azonban a vagyonevlonás, feltéve, hogy az hitelezői érdekeket is sért. Önmagában az nem tekinthető visszaélésnek, ha a tag rossz gazdasági döntést hoz, de annak nem célja a társaság vagyonának elvonása. A gazdasági társaság nem megfelelő működtetése, túlzott eladásítása főszabályként nem minősül visszaélést megvalósító magatartásnak.¹³ Ezzel kapcsolatban a Legfelsőbb Bíróság a BH 2012. 124. jogesetben arra a következtetésre jutott, hogy nem állapítható meg, hogy a Kft. tagja a korlátozott felelősségével visszaélt, ha gazdaságilag később hibásnak bizonyult határozat meghozatalában vett részt.

A hitelezői érdekeket sértő vagyonevlonás egy fedezetelvonáshoz hasonló tényállás, amiből az is következik, hogy a

törvényben foglalt feltételek teljesülése esetén - a felelősségi jogkövetkezmény mellett - a fedezetelvonó szerződéshez kapcsolódó egyéb jogkövetkezmények is alkalmazhatóak [új Ptk. 6:120.§].

A 3:2.§ (2) bekezdése által szabályozott esetben tehát a korlátozottan felelős tag nem egyszerűen csak tőkéjével járult hozzá a társaság működéséhez, hanem tagsági jogait felhasználva úgy befolyásolta a társaság működését, hogy ez hátrányosan hatott a társaság hitelezőinek az érdekeire. Ilyen esetben a korlátlan és mögöttesé váló tagi felelősség nem szűnik meg a jogi személy/társaság jogutód nélküli megszűnésekor. Emellett nemcsak a társaság törléskori tagjai tekintetében kerülhet sor a felelősség áttörésére, hanem azoknál is, akik korábban voltak tagok.¹⁴ Nincs jelentősége emellett annak sem, hogy a tag rendelkezik-e a társaságban bármilyen befolyással, ez ugyanis nem konszernjogi tényállás.

Ezen feltételek teljesülése esetén a hitelezők pert indíthatnak azzal a taggal vagy alapítóval szemben, aki korlátozott felelősségével visszaélt. Ebben a perben a hitelezőknek azt kell bizonyítaniuk, hogy a tag vagy az alapító a korlátozott felelősségével visszaélt, illetve, hogy emiatt maradtak fenn kielégítetlen hitelezői követelések a jogi személy jogutód nélküli megszűnésekor. Főként ez utóbbi feltételnek a bizonyítása tűnik meglehetősen nehéznek a hitelező számára.

A tagnak a jogutód nélkül megszűnt társaság fennmaradt tartozásaiért való felelőssége kapcsán a 3:2.§ (2) bekezdése mellett figyelemmel kell lenni az új Ptk. 3:48.§ (3) bekezdésére is. Ez azt az esetet szabályozza, amikor a jogi személy jogutód nélküli megszűnésekor a megmaradt vagyont a tagok vagy alapítók között felosztották és utóbb derül csak ki, hogy mégis volt a jogi személynek kielégítetlen tartozása. Ilyenkor a tagok vagy alapítók a felosztott vagyonból való részesedésük mértékéig kötelesek helytállni a megszűnt jogi személy ki nem elégített tartozásaiért.

A miniszteri indokolás szerint e szabály alapján legfeljebb csak azt az összeget kell a hitelezői igényekre fordítani, amit a kö-

¹² Ld. a Szegedi Ítéletábrá Polgári Kollégiumának 2/2008. (XII. 4.) sz. kollégiumi véleményével módosított, egységes szerkezetbe foglalt 1/2005. (VI. 17.) sz. kollégiumi véleményét a jogi személy elkülönült felelősségéről és a felelősség áttöréséről

¹³ Vezekényi: i.m. 44.

¹⁴ Vezekényi: i.m. 46.

↘ A gazdasági társaságok tagjainak felelőssége az új Ptk. alapján

vetelésnek a megszűnési eljárásban való érvényesítése esetén is erre fordítottak volna. Ez azt jelenti, hogy ez egy korlátozott vagyoni helytállási kötelezettséget kimondó rendelkezés, szemben a 3:2.§ (2) bekezdésével, amely egy korlátlan felelősséget megállapító szabály. A 3:48.§ (3) bekezdése tehát nem felelősségi szabály, hanem egy korlátozott, mögöttes jellegű helytállási kötelezettség rögzítése.

Kérdéses lehet ugyanakkor a 3:2.§ (2) bekezdésének a 3:48.§ (3) bekezdéséhez való viszonya. Ez azonban a hatályos Gt. 50.§ (1) bekezdésének és a Gt. 68.§ (3) bekezdésének egymáshoz való viszonya analógiájára megfelelően feloldható. Ha a tag a korlátozott felelősséggel visszaélt és emiatt a jogi személy megszűnésekor kielégítetlen hitelezői követelések maradtak, akkor a korlátlan felelősséget kimondó (felelősség-átviteli) szabály kerül alkalmazásra. Ha azonban visszaélésre nem került sor, de utóbb kielégítetlen hitelezői követelés merül fel, akkor a korlátozott helytállási kötelezettség szabályát kell alkalmazni. A kétféle rendelkezés együttes alkalmazása nyilván nem merülhet fel.

3.1.2. A BEFOLYÁSSAL RENDELKEZŐ TAGNAK, VALAMINT AZ EGYSZEMÉLYES TÁRSASÁG TAGJÁNAK A FELELŐSSÉGE

A korlátolt tagi felelősség áttörésének további eseteit az új Ptk. a konszernjog, valamint az egyszemélyes társaságok körében szabályozza. A 3:324.§ (3) bekezdése alapján, ha a társaság jogutód nélkül megszűnik, a ki nem elégített követelésekért a hitelező keresete alapján a minősített többséggel rendelkező tag köteles helytállni, feltéve, hogy a jogutód nélküli megszűnésre a minősített többséggel rendelkező tag hátrányos üzletpolitikája miatt került sor. Ez a rendelkezés végelszámolással történő megszűnés esetén nem alkalmazható.

Ugyanezt a szabályt kell alkalmazni a 3:208.§ (3) bekezdése alapján az egyszemélyes kft. tagjának felelősségére, a 3:323.§ (5) bekezdése alapján pedig az egyszemélyes rt. részvényesnek felelősségére is.

Érdemes emellett arra is utalni, hogy a Cstv. 63.§ (2) bekezdése továbbra is egy ehhez hasonló tényállást szabályoz. Ez utóbbi értelmében a cég felszámolása esetén a minősített befolyással rendelkező, illetve az egyedüli tag (részvényes) korlátlan

felelősséggel tartozik a társaság minden olyan kötelezettségéért, amelynek kielégítését a felszámolási eljárás során az adós vagyona nem fedezi, ha a hitelezőnek a felszámolási eljárás során, vagy annak jogerős lezárását követő 90 napos jogvesztő határidőn belül benyújtott keresete alapján a bíróság megállapítja e tagnak (részvényesnek) – az adós társaság felé érvényesített tartósan hátrányos üzletpolitikájára figyelemmel – korlátlan és teljes felelősségét a társaság tartozásaiért.

Kérdés, hogy a tartósan hátrányos üzletpolitikát folytató tag (részvényes) korlátlanul való felelőssége felelősség vagy helytállási kötelezettség? Tekintettel arra, hogy a törvény egy jogellenes, szankcionálandó – de nem a felróhatósághoz kötött – magatartást (tartósan hátrányos üzletpolitika folytatása) feltételez, amelynek hiányában a tag (részvényes) mentesül a jogkövetkezmények alól, felelősségről és nem helytállási kötelezettségről van szó. Megítélésünk szerint ugyanis a helytállási kötelezettség minden esetben objektív, az alól a tag nem tudja kimenteni magát.

Ennek az értelmezésnek azonban némileg ellentmond az új Ptk. 3:59.§-a, amely a vállaltcsoport uralkodó tagjának helytállási kötelezettségéről szól. Ennek alapján, ha a vállaltcsoport valamely ellenőrzött tagját felszámolják, az uralkodó tag a ki nem elégített hitelezők követeléseiért helytállni tartozik. Mentesül a helytállás alól, ha bizonyítja, hogy az ellenőrzött tag fizetéseképtelensége nem a vállaltcsoport egységes üzletpolitikája következtében állt be. Ebben az esetben tehát a törvény szóhasználatára szerint helytállási kötelezettségről van szó, amelynek azonban a jogszabály kimentést biztosít. Ez azonban valójában nem helytállási kötelezettséget kimondó, hanem felelősségi szabály.

3.2. A mögöttes tagi felelősség egyes kérdései

Az új Ptk. alapján a bt. és a kkt. jogi személyekké válnak, ez nem változtat azon, hogy a bt. beltageit, valamint a kkt. tagjait a társaság hitelezői irányában korlátlan, mögöttes és egyetemleges felelősség terheli. A mögöttes felelősséghez számos gyakorlati kérdés kapcsolódik, amelyek az előző pontban bemutatott felelősség áttörési esetekben is relevánsak, hiszen azoknál is mögöttes felelősségről van szó.

Ezen kérdések közül kiemelkedik az, hogy a társaság hitelezői pontosan mikor érvényesíthetnek igényt a mögöttesen felelős tagokkal szemben, vagyis milyen feltételeknek kell bekövetkezniük a mögöttes felelősség beálltához. A kérdést másképpen úgy lehet megfogalmazni, hogy vajon a hitelezőknek meg kell-e várni a társaság elleni felszámolási eljárás lefolytatását és csak ezt követően fordulhatnak a mögöttesen felelős taggal szemben, a felszámolási eljárás során a társasági vagyontól meg nem térült tartozások erejéig?

A BH 2008. 159. jogeset a Legfelsőbb Bíróság kimondta, hogy ha az adós betéti társaság elleni felszámolási eljárásban a hitelező – a felszámolás közzétételétől számított 1 éves határidőn belül – szabályszerűen nem érvényesíti a követelését, és emiatt a felszámoló őt hitelezőként nem veszi nyilvántartásba, a hitelező az igényérvényesítés jogát nemcsak a betéti társasággal szemben, hanem annak mögöttesen felelős tagjaival szemben is elveszti. Ennek alapja az ítélet szerint az, hogy a mögöttes felelős helytállási kötelezettsége az eredeti kötelezettéhez igazodik.

Mindebből arra lehet következtetni, hogy a bírói gyakorlat megkívánja a mögöttesen felelős taggal szembeni igényérvényesítés előfeltételeként azt, hogy a hitelező a társasággal szemben a felszámolási eljárást lefolytassa. A jogirodalom is ezt az álláspontot tükrözi azzal, hogy ebben az esetben nem készfűzető kezességről van szó, így csak akkor kerülhet sor a mögöttes felelősség érvényesítésére, ha a társaság elleni végrehajtási (felszámolási) eljárás sikertelen marad, vagyis még kényszer útján sem lehet behajtani a hitelezői követelést.¹⁵

3.3. A vagyoni hozzájárulás nélkül létrejövő jogi személyek tagjainak felelőssége

Kiemelkedő jelentőségű szabálya az új Ptk.-nak a 3:9.§ (2) bekezdése. Ennek értelmében, ha a jogi személy alapítója vagy tagja nem köteles vagyoni hozzájárulást teljesíteni, a jogi személy tartozásaiért a jogi személy tagja, tagság nélküli jogi személy esetén az alapítói jogok gyakorlója köteles helytállni. Ha a helytállási kötelezettség több személyt terhel, kötelezettségük egyetemleges.

A miniszteri indokolás szerint ennek kimondására azért van szükség, hogy olyankor is legyen vagyoni fedezet a jogi személynek a gazdasági forgalomban való részvétele mögött, amikor mellőzik a vagyoni hozzájárulási kötelezettséget. Az indokolás felhívja a figyelmet arra is, hogy az új Ptk. a helytállási kötelezettség kifejezés használatával arra kíván utalni, hogy e kötelezettség alanya nem valamilyen elmarasztalható, felróható magatartás szankciójaként köteles teljesíteni a jogi személy által nem teljesített tartozást, hanem pusztán fedezetet kíván teremteni e kötelezettség előírásával.¹⁶

Ennek alapján ez a szakasz mögöttes és korlátlan vagyoni helytállási kötelezettséget ír elő. Problémás lehet ugyanakkor az egyetemlegesség kimondása. Mindez azokat a tagokat vagy alapítókat inti különösen nagy óvatosságra, akiknek van vagyonuk.

A mögöttes és egyetemleges helytállási kötelezettséget kimondó ezen új szabály elsődlegesen egyesületek esetében fog nehézségeket okozni. Ehhez kapcsolódóan *Sárközy Tamás* azt emeli ki, hogy ez a rendelkezés aligha növeli az egyesület-alapítási hajlamot.¹⁷

4. A társaság tagjainak felelőssége harmadik személyeknek okozott károkért

A tagok felelősségének harmadik aspektusa a kívülálló, harmadik személyek irányában fennálló felelősség. Ezekkel a személyekkel a tagok nem állnak szerződéses jogviszonyban, így ez a felelősség minden esetben szükségszerűen deliktuális jellegű. Mivel a harmadik személyek köre a hitelezőket is lefedi, ezért felmerül a kérdés, hogy mi a viszony az ezt szabályozó rendelkezések és az előző pontban bemutatott szabályok között.

Az új Ptk. 6:540.§ (2) bekezdése szabályozza azt az esetet, amikor a tag nem a jogi személynek, hanem tagsági jogviszonyával összefüggésben harmadik személynek okoz kárt. Ilyenkor főszabály szerint a károsulttal szemben a jogi személy a felelős.

¹⁶ Indokolás, 395-396.

¹⁷ *Sárközy Tamás*: Az új Ptk. egyesületekre és alapítványokra vonatkozó rendelkezéseiről. *Gazdaság és Jog*, 2013/2. sz. 12.

¹⁵ *Kisfaludi*: i.m. 300.

➤ A gazdasági társaságok tagjainak felelőssége az új Ptk. alapján

Ha azonban a tag a kárt szándékosan okozta, a (3) bekezdés szerint a tag a jogi személlyel egyetemlegesen felel. Ez tehát egy felelősségi és nem helytállási kötelezettséget kimondó szabály.

A tagnak a társasággal egyetemlegesen fennálló felelőssége egy meglehetősen szigorú rendelkezés, ez azonban csak szándékos károkozás esetén érvényesül. Ez azt is jelenti, hogy gondatlan bűncselekményekkel okozott károkra nem terjed ki. A 6:540.§ (2) bekezdésének alkalmazásának egyik feltétele, hogy a harmadik személy oldalán kár keletkezzen. A hitelezőknek a társasági vagyontól ki nem elégített követeléseik nyilván beletartoznak a kár fogalmába, a hitelezők a 6:540.§ (2) bekezdése alapján azonban nem valószínű, hogy fel tudnak lépni a taggal szemben. Ennek ugyanis az a további feltétele, hogy a kárt a tag tagsági jogviszonyával összefüggésben okozza. Márpedig a hitelezők számára a ki nem elégített követeléseket nagy valószínűséggel nem a tag, hanem a társaság okozta. Így a hitelezők a ki nem elégített követeléseik megtérítése érdekében csak akkor fordulhatnak a tagokkal szemben, ha valamely felelősség-átviteli tényállásról, vagy eredendően a tagok korlátlan és mögöttes felelősségével működő társasági formákról van szó.

Egy további kérdés a 6:540.§ (2) bekezdésének a 3:2.§ (2) bekezdéséhez való viszonya. Ez utóbbi a tagra nézve szigorúbb felelősséget ír elő, ez azonban csak a hitelezők egy része irányában érvényesül, és mint utaltunk rá, ennek feltételei a hitelezők számára meglehetősen nehezen bizonyíthatóak. A 3:2.§ (2) bekezdése emellett egy visszaélésszerű magatartást szankcionál, a 6:540.§ (3) bekezdésének alkalmazhatóságához azonban erre nincs szükség, azt ugyanis önmagában a károkozás szándékossága megalapozza. Amennyiben tehát a tag nemcsak korlátolt felelősségével élt vissza, hanem a hitelezőknek szándékosan kárt is okozott, akkor ez utóbbiak a 3:2.§ (2) bekezdése helyett az enyhébb feltételeket megfogalmazó 6:540.§ (3) bekezdése alapján is felléphetnek a károkozó taggal szemben.

Azt is ki kell azonban emelni, hogy az egyetemlegesség csak addig érvényesülhet, ameddig a jogi személy jogutód nélkül meg nem szűnt. Ennek alapján a két felelősségi szabály alkalmazhatóságának lesz egy időbeli dimenziója is: a jogi személy megszűnéséig a 6:540.§ (3) bekezdése alapján lehet fellépni a szándékosan kárt okozó taggal szemben, a megszűnést követően pedig – amennyiben ennek speciális feltételei fennállnak – a 3:2.§ (2) bekezdésére hivatkozással. ↩